

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
бухгалтерського обліку.

Протокол № 7 від 22 січня 2016 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"Організація малого підприємництва"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладач: к.е.н., доцент Часовнікова Ю.С.

Відповідальний за випуск
зав. каф. д.е.н., професор Пилипенко А.А.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Суб'єкти малого підприємництва є провідною ланкою сучасних економічних перетворень, які розвивають та займають специфічні галузі економіки. Забезпечення організаційних основ діяльності суб'єктів малого підприємництва, що призводить до розвитку та ефективному господарюванню, є одним з механізмів їх державної підтримки. Якісна організація малого підприємництва припустима лише за умов отримання достовірної та повної інформації для прийняття результативних управлінських рішень. Можливість досягнення цього обумовлюється ґрунтовною підготовкою майбутніх фахівців, яка враховує всі аспекти сучасної практики підприємництва.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування знань і навичок студентів щодо формування власного й сімейного бюджету, організації підприємницької діяльності фізичних осіб.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

вивчення особливостей фінансової грамотності при керуванні власним бюджетом;

вивчення організаційних основ побудови підприємницької діяльності;

вивчення систем оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб;

вивчення особливостей організації підприємницької діяльності фізичними особами за різними напрямками.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес створення, організації та здійснення діяльності фізичними особами.

Предметом навчальної дисципліни є підприємницька діяльність різних суб'єктів господарювання – фізичних осіб.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат щодо організації

підприємницької діяльності;

основи фінансової грамотності при веденні "домашньої" бухгалтерії;

сутність організації та здійснення підприємницької діяльності фізичними особами;

загальні принципи організації різних видів діяльності приватних підприємців;

сутність та основні принципи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;

вміти:

здійснювати облікове супроводження домашнього господарства;

здійснювати реєстрацію підприємницької діяльності фізичної особи;

визначати оптимальну систему оподаткування підприємницької діяльності;

визначати порядок взаємовідносин фізичної особи з контролюючими органами.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Здатність здійснювати оформлення та ведення господарської діяльності фізичними особами	здійснювати облікове супроводження домашнього господарства
	здійснювати реєстрацію підприємницької діяльності фізичної особи
	визначати оптимальну систему оподаткування підприємницької діяльності
	проводити оформлення найманих працівників та розрахунки оплати їх праці
	здійснювати розрахунок доходів та витрат від ведення власної справи
	здійснювати розрахунки податків від здійснення підприємницької діяльності
	формувати звіти від ведення діяльності
	формувати взаємовідносини фізичної особи з контролюючими органами

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Організація малого підприємництва"
за Національною рамкою кваліфікацій України

5

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Основи фінансової грамотності					
Визначати необхідність та особливості започаткування власної справи	Сутність поняття домашніх фінансів. Основні вимоги до здійснення підприємницької діяльності	Знання характеристик програмних продуктів для обліку домашнього бюджету. Умови організації підприємництва	Здійснювати розрахунок надходжень та витрат домашніх господарств, купівлю товарів та сплату послуг через Інтернет	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень	Відповідальність за точну ідентифікацію проблем домогосподарств, розробку та реалізацію господарських рішень
Тема 2. Оформлення діяльності фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва					
Здійснювати процес державної реєстрації фізичних осіб – підприємців	Основні етапи процесу державної реєстрації приватного підприємця	Порядок, строки та перелік документів, що подаються у відповідні органи для державної реєстрації приватного підприємця, умови отримання патентів, ліцензій та інших дозвільних документів	Здійснювати процес державної реєстрації ФОП, складати податкову декларацію про майновий стан і доходи та податкову декларацію платника єдиного податку	Презентувати результати державної реєстрації фізичної особи – підприємця	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення та строки його реалізації

Закінчення табл.2

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб					
Визначати системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб	Сутність загальної та спрощеної систем оподаткування, обмеження щодо видів діяльності	Порядок здійснення підприємницької діяльності фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності за різними системами оподаткування, порядок переходу на спрощену систему обліку та оподаткування	Здійснювати вибір оптимальної системи оподаткування, заповнювати книгу обліку доходів та доходів і витрат суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи за різними системами оподаткування	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо вибору системи оподаткування підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця	Приймати рішення та відповідати за точність і коректність результатів
Тема 4. Приватний підприємець – роботодавець					
Визначати порядок використання найманої праці фізичною особою – підприємцем	Основні етапи оформлення найманих працівників приватним підприємцем	Порядок ведення кадрової документації приватного підприємця – роботодавця та особливості оформлення найманих працівників	Здійснювати розрахунки єдиного податку, ЄСВ, ПДФО приватного підприємця, нарахувань і утримань із заробітної плати найманих працівників	Презентувати результати оформлення трудового договору з найманим працівником та розрахунку заробітної плати фізичною особою – підприємцем	Приймати ефективні рішення та відповідати за надійність і точність результатів
Тема 5. Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб					
Визначати напрями взаємовідносин приватного підприємця з контролюючими органами	Форми консалтингу: податковий, фінансовий. Перелік контролюючих органів	Знання прав та обов'язків підприємця при спілкуванні з контролюючими органами, порядок оскарження їх дій	Визначати необхідність звернення до консалтингової компанії для податкового супроводження бізнесу. Здійснювати вибір форм договорів	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації бізнес рішень	Відповідальність за точність і коректність результатів

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва

Тема 1. Основи фінансової грамотності

1.1. Облікове супроводження домашнього господарства;

Домашня бухгалтерія. Контроль за бюджетом домогосподарств. Програми для обліку особистих і домашніх фінансів, витрат, доходів, кредитів і боргів. Мобільні додатки для здійснення основних операцій. Управління власними фінансами. Покупка та оплата товарів в мережі Інтернет, оплата послуг, у тому числі ЖКХ.

1.2. Організація власної справи

Сутність та принципи організації та здійснення підприємницької діяльності. Умови організації власної справи в різних сферах підприємницької діяльності у відповідності до чинного законодавства. Поняття мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму. Конкуренція у розвитку бізнесу. Фактори, що впливають на ефективність та процес здійснення підприємницької діяльності.

Тема 2. Оформлення діяльності фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва

2.1. Порядок реєстрації фізичних осіб – підприємців

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. Реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Документи, необхідні для реєстрації приватного підприємця. Порядок ведення книги обліку доходів, книги обліку доходів та витрат. Визначення результатів діяльності.

2.2. Ліквідація суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи.

Добровільне припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи. Примусова ліквідація приватного підприємця. Порядок проходження процедури припинення діяльності.

2.3. Особливості здійснення приватними підприємцями певних видів діяльності.

Умови застосування реєстраторів розрахункових операцій приватними підприємцями. Порядок здійснення діяльності, що підлягає ліцензуванню. Отримання ліцензії. Патентування певних видів підприємницької діяльності. Умови здійснення діяльності приватними підприємцями – суб'єктами ЗЕД. Порядок митного оформлення товарів.

Тема 3. Системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб

3.1. Загальна система оподаткування фізичних осіб – підприємців.

Умови застосування різних систем оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб. Особливості, умови і порядок зміни системи оподаткування. Оподаткування доходів приватного підприємця за загальною системою. Особливості підрахунку доходів та витрат при виборі загальної системи. Розрахунок ПДФО, ЄСВ. Реєстрація платником ПДВ. Податкова декларація про майновий стан і доходи.

3.2. Спрощена система оподаткування фізичних осіб – підприємців.

Сутність спрощеної системи оподаткування. Порядок обчислення та сплати єдиного податку фізичними особами суб'єктами підприємницької діяльності. Обмеження у видах діяльності приватних підприємців – платників єдиного податку. Групи платників єдиного податку. Податкова декларація платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця.

Тема 4. Приватний підприємець – роботодавець

4.1. Реєстрації найманих працівників у фізичних осіб – підприємців

Порядок оформлення трудових відносин із найманими

працівниками у фізичних осіб – підприємців. Особливості працевлаштування певних категорій працівників.

4.2. Особливості ведення кадрової документації.

Кадрова документація на найманих працівників у приватних підприємців – роботодавців. Порядок укладання трудового договору. Умови розірвання трудового договору. Порядок ведення трудових книжок. Повідомлення про прийняття на роботу.

4.3. Порядок нарахувань та утримань із заробітної плати найманих працівників

Порядок нарахувань та утримань із заробітної плати найманих працівників. Розрахунок суми нарахувань на фонд оплати праці і утримань із заробітної плати. Умови, розміри та строки перерахувань податків та внесків. Звітність при використанні найманої праці – форми, періодичність, строки.

Тема 5. Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб

5.1. Перевірка ведення бізнесу приватними підприємцями

Органи виконавчої влади, уповноважені здійснювати державний нагляд у різних сферах господарської діяльності. Взаємовідносини підприємця з контролюючими органами. Відповідальність за порушення законодавства.

5.2. Консалтинг бізнес-питань

Податковий консалтинг. Супроводження податкових перевірок. Фінансовий консалтинг. Вибір форм договірних відносин. Оскарження рішень контролюючих органів в адміністративному та судовому порядку.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з

окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1.	
Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва	
<i>Тема 1. Основи фінансової грамотності</i>	<i>Тема семінарського заняття "Особливості здійснення господарської діяльності без державної реєстрації":</i> 1. Вирощування та продаж власної сільгосппродукції 2. Характеристики підприємницької діяльності 3. Ознаки незаконної діяльності 4. Цивільно-правові наслідки здійснення підприємницької діяльності за відсутності державної реєстрації
<i>Тема 5. Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб</i>	<i>Тема семінарського заняття "Податковий консалтинг":</i> 1. Причини проведення перевірок податковими органами 2. Права приватного підприємця під час перевірки 3. Відповідальність за порушення податкового законодавства 4. Супроводження податкових перевірок консалтинговою фірмою

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного

застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва	<i>Завдання 2.</i> Реєстрація фізичної особи у якості приватного підприємця
	<i>Завдання 3.</i> Розрахунок єдиного податку та заповнення податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця.
	<i>Завдання 4.</i> Розрахунок ПДФО та заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи
	<i>Завдання 5.</i> Оформлення трудових відносин з найманими працівниками приватним підприємцем.
	<i>Завдання 6.</i> Розрахунок заробітної плати найманих працівників підприємця
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1</i> "Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва"

5. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи досліді з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни. У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1.	
Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва	
<i>Тема 1. Основи фінансової грамотності</i>	<i>Завдання 1. Розрахунок доходів, витрат та залишків власних коштів за звітний місяць</i>

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
Змістовий модуль 1.		
Теоретичні та методологічні засади організації малого підприємництва		
<i>Тема 1.</i> Основи фінансової грамотності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Фактори, які впливають на здійснення підприємницької діяльності"	Презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Оформлення діяльності фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> 1. Умови застосування РРО 2. Ліцензування та патентування певних видів підприємницької діяльності 3. Порядок та умови здійснення діяльності приватними підприємцями – суб'єктами ЗЕД	Експрес-опитування
<i>Тема 3.</i> Системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання есе за темою "Умови та порядок зміни системи оподаткування приватного підприємця". Підготовка до контрольної роботи	Письмова контрольна робота. Перевірка есе
<i>Тема 4.</i> Приватний підприємець – роботодавець	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Розрахунок заробітної плати різними категоріям працівників"	Захист індивідуального завдання Експрес-опитування
<i>Тема 5.</i> Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Умови проведення перевірки уповноваженими органами в сфері підприємництва ." Підготовка до <i>колоквіуму</i>	Презентація результатів

7. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 7.1 і 7.2).

Таблиця 7.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Основи фінансової грамотності	Лекція проблемного характеру з питання "Роль конкуренції в розвитку бізнесу", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 2. Оформлення діяльності фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва	Міні-лекція з питання "Особливості реєстрації в податкових органах при різних системах оподаткування приватних підприємців", банки візуального супроводу
Тема 3. Системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб	Лекція проблемного характеру з питання "Порядок реєстрації в митних органах при здійсненні приватним підприємцем експортно-імпортних операцій", робота в малих групах, банки візуального супроводу
Тема 4. Приватний підприємець – роботодавець	Міні-лекція з питання "Особливості ведення кадрової документації у разі використання приватним підприємцем найманої праці", банки візуального супроводу
Тема 5. Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб	Лекція проблемного характеру з питання "Наслідки оскарження рішень контролюючих органів", презентація результатів

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарськи та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1. Основи фінансової грамотності</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: "Особливості здійснення господарської діяльності без державної реєстрації"</i>	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2. Оформлення діяльності фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва</i>	<i>Завдання 2. Реєстрація фізичної особи у якості приватного підприємця</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
<i>Тема 3. Системи оподаткування підприємницької діяльності фізичних осіб</i>	<i>Завдання 3. Розрахунок єдиного податку та заповнення податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця. Завдання 4. Розрахунок ПДФО та заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
<i>Тема 4. Приватний підприємець – роботодавець</i>	<i>Завдання 5. Оформлення трудових відносин з найманими працівниками приватним підприємцем. Завдання 6. Розрахунок заробітної плати найманих працівників підприємця</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
<i>Тема 5. Контроль підприємницької діяльності фізичних осіб</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: "Податковий консалтинг"</i>	Семінари-дискусії, презентації

8. Рекомендована література

8.1. Основна

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>